

Päike vaob pilvesse

Jaan Tänavots

Sisukord

Päike vaob pilvesse –.....	5
LOOPEALSEL.....	6
On varahommik veel ja õhk on jahe.	8
SÜGISTUUL.....	9
JÕULUÕHTU	10
JÕULUÕHTUSED.....	11
Kassikulda ja koerakarda.....	12
Õö voolab täna meist mööda,	13
Ütled, et armastad mind	14
Kiivitaja nukker hüüd.....	15
On juba pime. Hetkeks lakkas vihm,	16
Läheneb õhtu ja hauguvad koerad	17
KARU MAGAB	18

Päike vaob pilvesse -

homme vist sajab.
Nõnda on ikka meil
suvisel ajal.

Kübeke päikest
pilvede hallist,
kübeke soojust,
et kodu jääks kalliks.

Kübeke luulet
kesk väsimust, vaeva,
mis selgeks teeb silmad
ja heledaks taeva.

LOOPEALSEL

Loopealne täis on muulukate lõhna
ja õhk täis palavust ja päiksetuld,
paepudemetest kirju klibumuld
kui saunakeris kuumust üles õhkab.
On rohi närbunud ja murehall,
ta kuivand kõrred võbelevad tuules,
ning lehed pruuniks kõrbend pihlakal.
Maad ligi surund end on ohakas,
paep prakku sisse kiilunud on juure,
ta kohev õienutt kui päikest suudlev suu
on kaunis nagu troopiline õis,
kuid paljasjalgset käijat lohakat
leht valusasti torgata tal võib.
Loopealsel on küll praegu tulikuum,
ent elu päriselt ka nüüd ei lakka.
Sa vaata, kuidas pune rõõmsalt lokkab,
ta õied kireslastest kihavad.
Seal jumikate puhmad vohavad,
ning raja ääres veider võtmehein,
mis lukud-riivid avab imeväega.
Siin klibu ehitud on õitsva jeesukäega,
ei ole närtsitand neid põualeil.
Need kulus säravad kui küünlad lillad
Sel leegil istuv kirju liblikas
kui joovastuses tiibu vöbistab.
Kust ammutab käpp elujõu ja ilu,
mis ime kasvama ta siia võlus
loopealse kehval kuival klibumullal,
kus toitu vähe, niiskust pole küllalt,
kui hõre madal rohi juba närbund
ja kestvast kuivusest on pruuniks värvund.

Sealt läbi rohu mööda kuuma maad
viib sipelgate rada leppadeni,
kus nende pesa, kõrge nagu saad.
On lõhki klibuks pragunenud paas
ja ammu kosutavat vihma ootab.
Näe, angerpistil kiigub piksepeni.
Kas siis, kui tema tiivad valla lööks,
võiks olla igatsetud vihma loota?
Ehk musta pilve varjuks taevakumm
ja lahvataks sealt välgu kiirgav sööst.
Kõik loodus seisaks, ärevusest tumm,
ja oma saatust alandlikult ootaks,
kui pikne üle taeva täriseb.
On kõiki haarand äikse-eelne lumm.
Must pilv kui sitsiriie käriseb
ja päästab sajutulva taevast valla.
Vett neelab iga pragu, iga lohk
ja iga juur, mis mulda kinnitub.
See vihm on selge taevaõnnistus –
loopealselt kadunud on surmaoht.

Oh piksepeni löö siis tiivad valla
ja päästa paduvihm me peale alla!

On varahommik veel ja õhk on jahe.

ma lähen kahe männituka vahel.
Tee ääres kastet täis on aruhein.

Ja kraavis vesi must kui nõiajook,
ta kohal halle uduebemeid,
mis nagu habras unelmate loor.

Suur sügis tuleb üle künkaselja
just minu, üksildase käija suunas,
on otsustav ja kindel tema samm.

Ei olegi ta suvest kõledam.
Nii ilus kanarbikurüü tal seljas
ja päevadki on alles üsna kuumad.

SÜGISTUUL...

Sügistuul...

Aina möllab, ringi tuiskab,
looka murrab metsapuud,
valjuhäälselt korstnais huiskab.

Mis siin imestada enam –
käes on juba viinakuu,
vesine ja purupurjus,
pandud ilma valitsema.

Pihlakatelt korjab marju,
kisub õunu maha puult,
sinikaidki oksalt puistab,
mustikaile lõpu teeb.

Mahla nendest nõrutab,
pruulib sellest veini-viina
ja siis meile päevast päeva
seda ohtralt lahke käega
pilvist kaela sõrutab.

Selle, mis jääb meist tal üle,
musta vihmapiilve süles
tõttab lõunamaale viima.

See ta on, me viinakuu,
sajune ja talve-eelne,
pilvine ja tusameelne,
külmahambad juba suus.

JÕULUÕHTU

1.

Jõuluõhtu... Jälle kuuse alla
istuvad me eesti pered kõik.
Küünal tuhmi valgust sulle kallab,
minu väike põhjamaine hõim.

Sõjatormid peksnud silmad puruks,
vaevad villi kõrvetanud näo,
aga suvel kaugel laanekurus
endistviisi aastaid loevad käod.

Palju loevad... Loevad liiga palju...
Minevik meil pole olnud pikk.
Üürikeseks nagu suvehaljus
jäab ka meie keele tulevik.

Tugevamad suruvad meid maha,
närbume kui päikeseta taim.
Jäab me keelest tuleviku taha
mõni veider kohanimi vaid.

See on lugulaul, mis itkuks sumbub,
raamatuisse püsima vaid jääb,
aga neid, kes lugulaulu tundnud,
aina vähemaks jääb ilma pääl.

Hunni-kuulsust polegi ju vaja.
Väikerahva saatus – see on viiv.
Sooviks vaid, et üle meie aja
kõlama jääks kasvõi Juhan Liiv.

Aga ilma keeleta ju haihtub
Liivi värsi hingemattev lumm,
tema luule südant soendav paitus.
Võõrale on tema luule tumm.

Hämar lootus ikka jääb, et juhtub –
järglastelgi eesti keel on suus
sajandite pärast mingil õhtul
ikka Liivi loeb me põlvkond uus.

JÕULUÕHTUSED

2.

Lund valget kui püülijahu
tuul pilvedest alla toob.
Kas jõlurõõmud ja –rahu
ka tulevad sellega koos?

Lund aina langeb ja langeb,
seda tuisuks pööratab tuul,
korjab kõrgesse külma hange,
tuiskab täis kõik silmad ja suu.

Sumad põlvini sügavas lumes.
Kus on siis see Petlemma täht,
mille juurde meil jõuda tuleb,
oled sina siis Lõvi või Vähk.

Aga lund nagu püülijahu
aina pilvedest alla toob tuul.
Kaua kesta võib jõlurahu
sellel rahutul jõulukuul?

Aina hangedes rabeled, rähkled,
kõrvus iilide pühalik viis
visalt otsides Petlemma tähte,
mille juurde teed polegi.

Mõni ikkagi tähe leia,,
on see täht siis kuld või muld,
seda peo varjus hoolega hoiab,
et tuisud ei kustutaks tuld.

3.

Kassikulda ja koerakarda
ja pihuga hiirehõbedat,
verivorsti ja mõtteid hardaid
ja piparkooke krõbedaid
ja sülti ja ahjupraadi,
hapukapsast ja õllelaari –
mida enamat on meile vaja
hingerahuks jõulude ajal.

Kas ka nendeni, kellel ihuvaev,
keda muserdab teotus, kelles leegitseb raev,
või kelle hingele haiget teeb
igatsus – kõrvetav küünlaleek,
jõuab jõulurahu sel ajal
või on tusk tuisand täis nende rajad?..

Õo voolab täna meist mööda,
tume ja tüüne ja tihke.
Sinna on uppuda kerge
ja patuseks saada nii lihtne.
Süda on südame ligi
ja kätt hoiab tuline käsi,
pihku, mis püüdlema kuhugi
keelatud kohta ei väsi.
Õo voolab kehadest läbi
tulise, magusa voona,
kutsudes keelatud maitsma,
kutsudes lubatud jooma.
Kõik see, mis keelatud sai,
lubatuks äkitselt muutub.
Hoida me enese eest
ennast ei ole me suutnud.
Ah need ärevad-pinevad hetked,
sume õhtu ja ehaviir...
Ja ei kujuta endale ette,
kus on õndsuse viimane piir.

Õtled, et armastad mind

nagu keegi teine siin ilmas ei saa,
et minust jumala löid,
kelle taevasse tõtsid sa särama.
On ennegi jumalaid maha kistud,
puruks pekstud, näljutatud ära,
kuigi algul valati verd,
hirmsasti tapeldi nende pärast.
Džungleis templeid on kasvanud võssa,
ununend nendeni teed,
ahvid vaid karglevad, kisavad
pühakujude ees.
Milleks ma jumal peaks olema, milleks?
Lase mind inime' olla,
kellel on liha ja luu ja veri,
kellel mure ja haiguski kallal.
Kellel on rõõmud ja valud,
patudki hinge peidetud,
kellel on ideaalidki –
vastsed või kõrvale heidetud.
Lase ma inime' olen,
kes inimest mõistab või mõista püüab.
Jumalus vaevalt et kuuleb,
mida ta poole alt üles hüüad.

Kiivitaja nukker hüüd

kajab üle põllu,
oja kohal udurüü
üles-alla hõljub.

Imbub niiske luha pealt
kevadlõhnu õhku.
On nii rahulik ja hea
sellel vaiksel õhtul

Mustad oksad vastu kuud,
kahvatu on taevas,
puhub kerge kevadtuul,
pargis öökull naerab.

Mõttes sulle jälle teen
häid ja helli värsse,
rõõmsaid nagu õhtu see,
nagu kevad värske.

Olgu küll, et kirja neid
iialgi ei panda,
aga oma mõttes võin
alati neid kanda.

On juba pime. Hetkeks lakkas vihm,
pilv põgenes ja särama löid tähed.
Noorkuugi taevast nagu kuldne kihv.

Ja samas tavast löikab ere viirg –
täht kukkus – justkui meie ette maha.
nii erk, et hetkeks säras silmapiir.
Ma teda üles leidma minna tahaks.

Tean küll, et petlik on ju kaugus öös,
täht põles läbi enne, kui maad puutus
ja otsimine oleks tühi töö.

Kui aga leiaks... Kõik ehk äkki muutuks,
ma oleksin taas terve, ilus noor
ja täitaks minu harras salasoov,
kui pime sügisöö end meie üle laotab.

Et lõpuni me kõnniksime koos.
Sind hoian nagu tähekildu peos,
ei iial oma pihkusid ma paota,
et tähekild meid kindlalt kokku seoks
ja ühist teed me jalge alt ei kaotaks.

Läheneb õhtu ja hauguvad koerad

keegi nutab ja keegi naerab
kirikukell lööb kaksteist pauku –
kedagi jällegi lastakse auku
kellegi kalmule kuhjuvad pärjad
leinajail nutust on silmad märjad

Siin aga keegi lõkerdab naeru
mõtlemata elust ja surmast ei vaevu
Ega ju temale kella ei lööda
Sellest, kes õnnelik, rõõmus kel meel
kellele elu naeratab veel
hädad ja mured lähevad mööda

Temaltki elu kord matti võib võtta
Tuleb kui aeg, eks siis nõrista nutta
Teadagi on see ja on kindlamast kindel –
mured eks kõigil meil muserda hinge
tihtigi päikene päeval ei sära
ette ent ega me selle pärast
millest me õrna aimu ei tea
soiguma, pisaraid valama pea.

Ükskord ju meidki aetakse hauda
sõbrad ja tuttavad soiuvad laulda
mõni ehk nuttagi nõristab veel
Täna nii kaugel nii kaugel on see
Täna me nutame teiste pärast
homselt ent enesel mõtted peas
Selge on taevas ja päikene särab
elu on ilus ja tervis on hea

KARU MAGAB

Vaigulõhn ja kitsad põdrarajad,
kaugelt kaarna hüüe vaevu kajab.
Vastlaliste hõiked metsa taga.
Olge vakka! Laanes karu magab!
Põõnab magusasti hange vilus,
meeles suvemeed ja marjailu,
meeles kaerapõllu talgutrallid,
hirmund eided, ehmatusest hallid,
pohlapuru üle raiesmaa,
maitsmata ja ära söömata.

Vastlaliste kilked metsa taga.
Olge vakka! Laanes karu magab!
Teadke seda, et kui läbi tuule
teie kiljumisi, kriiskeid kuuleb,
tungivad ta unne verelehad,
surmakrambis tõmblev põdrakeha,
verehõngulised söömaajad.
Urisedes end ta püsti ajab.
Lõppend on siis teie rõõm ja naer,
algab mureaeg ja valuaeg.

Rõõmsad vastlalsed metsa taga.
Vakka! Karu sügavalt ei maga!
Las ta jälle vajub raskelt unne,
nii et ümbrust ta ei kuule, tunne,
las ta peale lund veel maha sajab.
Lõbutsege siis, et ümbrus kajab.
Ainult pessa sattuda ei tohi –
kohe algab tige urin, nohin,
risukuhil paiskub karu pealt.
Elusana vaevalt pääsed sealt.

